

Johannes 1:1-18 – God komt de wereld in

We gaan op reis, samen met ‘het Woord’⁵ de wereld in. Het begin van het Johannesevangelie verwijst naar het begin van Genesis, het begin van de Bijbel: toen God de wereld begon te scheppen (“In het begin schiep God...”). Hier bij Johannes wordt alles door het Woord geschapen. In het begin was het Woord en Johannes zegt dat dat/die bij God was, dat die God was⁶ en ‘vlees’ geworden is. Kortgesloten staat er dus dat ‘God’ mens geworden is. Hoe dat precies zit, weten we niet, maar dit is wat Johannes zegt. Mensen zijn al snel geneigd te menen dat Johannes het vast anders bedoelt, of dat je het op een speciale manier moet uitleggen. Want hoe kan God, of een god überhaupt, nu mens worden? Welnu, dat is precies wat Johannes met de rest van deze tekst, van dit evangelie wil schetsen. Stap voor stap laat hij in scènes zien hoe het God in de wereld vergaat.

In dit eerste gedeelte wordt enorm veel tegelijk gezegd. Het is het programma van Johannes voor zijn evangelie. In dit boek volgen we de lijn waarlangs Johannes ons duidelijk wil

⁵ In dit boek zullen **de termen ‘Woord’ en ‘Logos’** (Grieks voor ‘woord’, en ook voor ‘rede’, het ‘denken’) afwisselend worden gebruikt, al naar gelang de context. Soms leidt de frase ‘het Woord’ te veel af van wat bedoeld wordt.

⁶ Er is discussie over de vraag of hier staat “het Woord was God” of “het Woord was een god” of “het Woord was in alles als God”. Gezien de invulling in de rest van de tekst kies ik voor de eerste optie.

maken wie Jezus is.⁷ Er verschijnt in het verhaal ene Johannes, van wie later in dit hoofdstuk duidelijk wordt dat dit niet de schrijver is, maar 'Johannes de Doper'. Hij heeft een boodschap van God: mensen moeten in het Licht gaan geloven, hij is de heraut van het Woord, het Licht, van Christus.⁸ Ondanks het feit dat de wereld waarin de mensen leven, door het Licht ontstaan is, kennen de mensen het niet. Johannes komt hem bekend maken, Jezus is de belichaming ervan. *"Hij is het 'echte licht'"* (1:9) – in 8:12 zal Jezus het zelf zeggen: "Ik ben het Licht voor de wereld."

Er is iets opvallends met dit verhaal aan de hand: wat wij letterlijk of figuurlijk noemen, heeft hier een andere waarde. **Als Jezus het echte licht is, betekent dat dat het licht in onze wereld, dat van de zon, van de dag, niet het echte licht is, maar slechts schijn-licht.** Het betekent ook dat Johannes zegt dat er iets bestaat dat 'echter' is dan wat wij voor echt houden, dan onze werkelijkheid die wij kunnen zien en voelen. En dat staat al in de eerste regels: de wereld van God, het Licht van God, is het echte, dat van ons is slechts schijn. In het Grieks wordt een woord gebruikt (*doxa* in vers 1:14) dat vertaald kan worden met 'heerlijkheid, glorie'⁹ en dat in feite duidt op het Licht zoals dat eigen is aan God, het is van een andere orde, oorspronkelijk, daar komt ook het Leven

⁷ De details daarvan worden beschreven in mijn boek *Jezus volgens Johannes* (Heerenveen 2016). Hier volgen we de grote lijn van 'het Woord in de wereld'.

⁸ "Hij moest getuigen van het licht," "het Woord was het echte licht."

⁹ BGT heeft 'Gods hemelse macht'; het woord 'macht' is hier niet op z'n plaats, en over het woord 'hemels' kun je hier twisten.

vandaan, de oorsprong van het leven op aarde, en dat is in een letterlijke zin het echte leven, het echte licht. Klinkt dit als wat de Griekse filosoof Plato schreef over de Ideeënwereld? Zeker, en wellicht had ook hij Gods wereld geschouwd. Die bestond natuurlijk niet pas toen Jezus werd geboren, maar was er al 'vanaf het begin'. Ook de profeten uit het Oude Testament hebben het Licht van God gezien (of zijn Woord gehoord). Laten we hier volstaan met te constateren dat als er in vers 1:9 sprake is van het 'echte licht' dat de wereld in kwam, er een *wezenlijk* onderscheid wordt gemaakt tussen de wereld van God en de wereld van de mensen.

**Het Woord was in de wereld,
de wereld is door hem ontstaan**

Met de woorden "Het Woord was in de wereld, de wereld is door hem ontstaan" (1:10) wordt aangeduid dat dit Woord, waarvan even later duidelijk wordt dat dit Jezus is, de goddelijke eigenschap bezit om 'de wereld' te laten ontstaan (scheppen). En tegelijk lezen we dat dat God-Woord *in de wereld* was, in de persoon van Jezus. Daarmee wordt 1:14 verklaard waar staat: "wij hebben zijn godsglans¹⁰ gezien," want dat Woord-dat-God-is straalt natuurlijk van goddelijkheid en, staat er, die 'wij' (dat zijn Johannes, de andere apostelen en de leerlingen van Johannes) hebben dat ook echt gezien. Toen zij het vleesgeworden Woord, Jezus, zagen, zagen zij ook dat zijn God-zijn door hem heen (of van hem uit) straalde. Daarom staat er ook in 1:18 dat "de enige Zoon, die zelf God is, God heeft doen kennen." Dit is

¹⁰ Godsglans: Zie de uitleg in de bijlage *Over het woord 'godsglans'*.